

CURSUL X

PROBLEME METODOLOGICE PRIVIND CALCULUL ȘI ANALIZA INDICATORILOR MACROECONOMICI

10.1 Determinarea indicatorilor macroeconomici prin metoda agregării

10.2 Metodologia de calcul a ratei inflației

10.3 Metodologia de calcul a șomajului

10.4 Metodologia de calcul a balanței de plăți

10.1 Determinarea indicatorilor macroeconomici prin metoda agregării

Calcululele și analizele macroeconomice necesită informații sintetice referitor la activitatea economică desfășurată de agenții economici. Într-o formă agregată aceste informații sunt furnizate de sistemul conturilor macroeconomice.

Acest sistem permite să se calculeze indicatori globali (sintetici) privind:

- producția de bunuri (materiale și servicii), structura acestei producții funcție de o serie de caracteristici esențiale impuse de cerințele analizelor economice;
- veniturile create în activitatea de producție desfășurată de subiectele economice evidențiate pe ansamblu și pe grupe de subiecte economice;
- repartiția veniturilor între participanții la producție și redistribuirea acestora prin mecanismul financiar;
- folosirea veniturilor în societate pentru consum și economie (acumulare).

Aceste elemente evidențiate prin fluxurile materiale și financiare în conturi macroeconomice sunt sintetizate prin următorii indicatori principali: produs intern, produs național, venit național, venit disponibil, venit personal al populației. Aceștia sunt indicatorii care exprimă rezultatele din economia națională.

Produsul intern și produsul național sunt indicatori macroeconomici care exprimă producția finală de bunuri, primul pornind de la criteriul “intern”, iar cel de-al doilea de la criteriul “național”. Pentru determinarea lor se pot folosi trei metode, și anume: metoda de producție sau metoda valorii adăugate; metoda repartiției sau metoda veniturilor; metoda cheltuielilor sau a folosirii veniturilor.

Produsul intern și produsul național sunt indicatori principali care măsoară rezultatele activității economice. La aceștia se adaugă și alți indicatori în expresie monetară a căror mărime și evoluție sunt dependente nu numai de rezultatele activității de producție din perioada de calcul, ci și de o serie de procese legate veniturile din afara țării, de politica fiscală, de protecția socială etc. Din cadrul acestora menționăm venitul disponibil al economiei și venitul personal al populației (gospodăriilor).

Produsul Intern Brut (PIB). Reprezintă expresia sintetică a rezultatelor activității economice produse în interiorul teritoriului economic într-o perioadă, indiferent de contribuția pe care au adus-o subiecții interni sau din străinătate.

PIB măsoară valoarea bunurilor și serviciilor finale, produse în interior într-o perioadă de timp (de regulă un an sau un trimestru), respectiv este valoarea mărfurilor și serviciilor produse în interior după scăderea valorii bunurilor consumate în procesul de producție (consumul intermediar).

Mărimea PIB se poate determina prin următoarele metode¹:

¹ Metodologia de calcul a conturilor, INS, www.insse.ro

A. Metoda de producție (sau metoda valorii adăugate) presupune agregarea valorii adăugate brute corespunzătoare ramurilor de activitate, evaluată la prețuri de bază, și corectarea acesteia pentru a ajunge la prețuri de piață.

$$PIB_{pp} = \sum_i VAB_i + IP + TV - SP \quad (2.15)$$

unde

PIB_{pp} - produsul intern brut la prețuri de piață;

VAB_i - valoarea adăugată brută la prețuri de bază ale ramurii i ($i=1, k$ ramuri);

IP - impozitele pe produs inclusiv taxa pe valoarea adăugată;

TV - taxele vamale;

SP - subvențiile pe produs și pentru export.

Exprimat la prețul factorilor de producție PIB se calculează după formula:

$$PIB_{pf} = \sum_i VAB_i \quad (2.16)$$

unde

i - sectoarele sau ramurile economiei.

Valoarea adăugată brută se calculează ca diferență între produsul global și consumul intermediar. Calculul se face pe ramuri. Din produsul global al fiecărei ramuri (valoarea totală a produselor și serviciilor produse) se scade valoarea consumului intermediar (valoarea bunurilor și serviciilor venite de la alți producători și utilizate pentru producerea de noi produse și servicii):

$$VAB_i = PG_i - C_i \quad (2.17)$$

Pentru a calcula VAB pe ramuri și total economie precum și structura VAB pe ramuri în anii 1999-2003, se va folosi formula 2.17 și datele din Anexa 2.1 rezultând următoarele valori pentru VAB (tabelul 2.1).

Din tabelul 2.1, se poate calcula PIB la prețul factorilor, după metoda valorii adăugate (conform formulei 2.16)

$$PIB_{pf(1999)} = 480475,1$$

$$PIB_{pf(2000)} = 711325,1$$

$$PIB_{pf(2001)} = 1042837,3$$

$$PIB_{pf(2002)} = 1356191,7$$

$$PIB_{pf(2003)} = 1754018,4$$

iar structura VAB(%) pe ani este calculată în tabelul 2.2.

- mld. lei la prețuri curente-

Tabelul 2.1

Ramura	VAB 1999	VAB 2000	VAB 2001	VAB 2002	VAB 2003
0	1	2	3	4	5
•agricultură, vânătoare și silvic.	72776,0	88984,3	156128,6	173012,2	228352,5
•pescuit și piscicultură	29,2	30,2	50,6	63,8	140,1
•industrie	135343,8	219479,7	323046,8	426098,2	494896,7
•construcții	27376,7	39287,1	62333,7	87888,8	114830,6
•comerț	60913,2	82364,3	106640,7	130334,0	168069,5
•hoteluri și restaurante	13685,6	19042,4	24590,0	32337,6	37356,5
•transport, depozitare și comunicații	54289,2	80353,4	116813,2	146708,4	193106,3
•intermedieri financiare	9499,9	12363,5	23006,5	35243,8	36549,0
•intermedieri financiare	55126,0	80992,9	128060,9	172782,4	198172,7
•tranzacții imobiliare, închirieri	18275,3	34599,7	42486,9	58047,8	128163,9
•administrație publică și apărare	16343,1	23260,3	31087,6	42102,5	60208,6
•învățământ	10792,7	15764,8	18082,9	29788,7	46066,7
•sănătate	14431,0	23386,0	28493,5	38593,5	48105,3
•alte activități ale economiei	-8406,6	-8583,5	-17984,6	-16810,0	-
Total	480475,1	711325,1	1042837,3	1356191,7	1754018,4

Tabelul 2.2

Ramura	VAB 1999	VAB 2000	VAB 2001	VAB 2002	VAB 2003
0	1	2	3	4	5
•agricultură, vânătoare și silvic.	15,15	12,51	14,97	12,76	13,02
•pescuit și piscicultură	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01
•industrie	28,17	30,86	30,98	31,42	28,22
•construcții	5,70	5,52	5,98	6,48	6,55
•comerț	12,68	11,58	10,23	9,61	9,58
•hoteluri și restaurante	2,85	2,68	2,36	2,38	2,13
•transport și comunicații	11,30	11,30	11,20	10,82	11,01
•intermedieri financiare	1,98	1,74	2,21	2,60	2,08
•tranzacții imobiliare, închirieri	11,47	11,39	12,28	12,74	11,30
•administrație publică și apărare	3,80	4,86	4,07	4,28	7,31
•învățământ	3,40	3,27	2,98	3,10	3,43
•sănătate	2,25	2,22	1,73	2,20	2,63
•alte activități ale economiei	3	3,29	2,73	2,85	2,74
•servicii de intermediere financiară indirect măsurate (SIFIM) –începând cu anul 2003 a fost realocată pe ramuri de activitate	-1,75	-1,21	-1,72	-1,24	0
Total	100	100	100	100	100

Datele din tabelul de mai sus arată în continuare poziția dominantă a industriei cu o ușoară creștere în această perioadă.

Construcțiile, administrația publică și apărarea prezintă o tendință crescătoare, în timp ce agricultura și comerțul sunt în descreștere. Celelalte ramuri prezintă variații mici, indicând un proces de stagnare.

Pentru calculul PIB la prețul pieței prin metoda valorii adăugate se vor folosi următoarele date privind economia României în perioada 1999-2003 exprimate în mld. lei la prețuri curente (tabelul 2.3).

Tabelul 2.3

Indicatori	1999	2000	2001	2002	2003
0	1	2	3	4	5
Impozite pe produs inclusiv TVA	61605,7	88063,0	121857,7	157694,9	220720,3
Subvenții	-3593,1	-4666,6	-6046,2	-8497,2	-12387,4
Taxe vamale	7242,5	9051,6	9038,2	9361,5	13296,8
Consum final	484361,5	692532,9	994737,1	1272692,1	1692333,6
•populație	453308,0	634590,4	917185,7	1169404,2	1492590,2
•administrație	31053,5	57942,5	77551,4	103287,9	199743,4
Formarea brută de capital fix	96630,4	151947,2	241153,6	322836,0	422930,4
Variația stocurilor materiale	-8889,9	4543,9	22294,8	5561,1	8758,4
Export net	-26371,8	-45250,9	-90498,5	-86338,3	-148354,3
Remunerarea muncii	189470,3	330487,0	474971,3	598100,7	741054,9
Excedentul brut de exploatare	284587,6	356664,7	572505,4	756681,7	1016215,3

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2005

Prin aplicarea formulei 2.15, rezultă următoarele valori pentru PIB la prețurile pieței:

$$INN_{1999} = 61605,7 + 7242,5 - 3593,1 = 65255,1$$

$$INN_{2000} = 88063,0 + 9051,6 - 4666,6 = 92448,0$$

$$INN_{2001} = 121857,7 + 9038,2 - 6046,2 = 124849,7$$

$$INN_{2002} = 157694,9 + 13296,8 - 12387,4 = 158559,2$$

$$INN_{2003} = 220720,3 + 13296,8 - 12387,4 = 221629,7$$

$$PIB_{pp(1999)} = 480475,1 + 65255,1 = 545730,2$$

$$\begin{aligned} \text{PIB}_{\text{pp}(2000)} &= 711325,1 + 92448,0 = 803773,1 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2001)} &= 1042837,3 + 124849,7 = 1167687,0 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2002)} &= 1356191,7 + 158559,2 = 1514750,9 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2003)} &= 1754018,4 + 221629,7 = 1975648,1 \end{aligned}$$

Valorile obținute pentru cei cinci ani nu sunt comparabile deoarece sunt exprimate în prețuri diferite (prețurile curente ale fiecărui an).

Metoda se utilizează îndeosebi în situațiile când interesează contribuția agenților la producția de bunuri finale și serviciile.

Agregatele care compun PIB-ul sunt evaluate bănește. Evaluarea bănească reprezintă exprimarea în unități monetare a obiectelor, serviciilor, operațiunilor etc. Prin evaluare, bunuri eterogene, serviciile diferiților factori de producție devin comparabile, creând posibilitatea agregării lor într-o mărime globală.

Ca regulă, există mai multe modalități de evaluare, opțiunea pentru un anumit procedeu de evaluare depinde de scopul urmărit, de felul obiectelor, tranzacțiilor de informații statistice disponibile. Evaluarea poate fi realizată prin intermediul prețurilor sau prin intermediul altor elemente de echivalență (de exemplu, unități de timp de muncă). Folosirea prețurilor efective are avantajul că pot fi urmărite statistic.

În practica calculelor macroeconomice se aplică următoarele reguli de evaluare:

- procesele de piață se evidențiază cu valorile efective, deci se folosesc prețurile pieței;
- procesele care nu se realizează prin intermediul pieței trebuie evaluate pe cât posibil la prețuri echivalente cu cele de piață.

Dacă acest lucru nu este posibil se recomandă folosirea costului de producție la care se adaugă o marjă normală de profit; anumite servicii de piață ce nu pot fi evaluate direct (servicii ale instituțiilor de credit, de asigurare etc), se pot evalua prin diferența dintre anumite venituri și anumite cheltuieli; transferurile și fluxurile financiare se evidențiază la costurile efective ale acestor tranzacții.

Prețurile pieței folosite la evaluarea obiectelor și proceselor nu cuprind întotdeauna TVA. Aceasta deoarece grevează asupra consumului final, fiind în unele cazuri deductibilă în etape anterioare ale circuitului economic.

În sistemul revizuit al Conturilor Naționale sunt considerate prețuri de piață prețurile de bază, prețurile de producție și prețurile de achiziție. Consumurile intermediare, consumul privat și investițiile se evaluează la prețurile de cumpărare.

Utilizarea mărfurilor și serviciilor se evidențiază în calculele macroeconomice la prețurile de cumpărare. Similar se evaluează, de exemplu, tranzacțiile aferente comerțului exterior la prețurile FOB (exporturile) sau CIF (importurile) în funcție de granița țării unde se face evaluarea bunurilor.

B. Metoda utilizării producției finale sau metoda cheltuielilor presupune însumarea componentelor care exprimă folosirea bunurilor și serviciilor care formează producția finală, respectiv: consumul personal (privat) (CP), consumul public (CPL), investițiile brute (IB) sau formarea brută a capitalului (FBC), exportul net (EXN).

Deci:

$$\text{PIB}_{\text{pp}} = \text{CP} + \text{CPL} + \text{FCB} + \text{EXN} \quad (2.18)$$

sau altfel structurat

$$\text{PIB}_{\text{pp}} = \text{CF} + \text{FBCF} + \text{VS} + (\text{E}-\text{I}) \quad (2.19)$$

unde

CF - consumul final (*CP+CPL*);

FBCF - formarea brută a capitalului fix;

VS - variația de stoc;

I - importul;

E - exportul.

Consumul privat sau personal (CP) reprezintă valoarea bunurilor și serviciilor de consum destinate satisfacerii nevoilor oamenilor. La măsurarea consumului privat se poate porni de la două concepte, conceptul *de piață*, sau restrâns, respectiv conceptul *extins* sau larg.

Conceptul de piață sau restrâns este conceptul conform căruia se procedează la includerea în consumul privat numai a bunurilor și serviciilor cumpărate, deci procurate în baza relațiilor de piață, deoarece informațiile privind vânzările către populație se obțin relativ ușor. Neajunsul acestui principiu constă în faptul că, astfel determinat, consumul privat nu cuprinde o serie de componente ale consumului menajelor cum sunt: autoconsumul fermelor agricole, consumul din producția casnică etc.

Conceptul extins determină includerea în consumul privat a tuturor bunurilor și serviciilor care au fost folosite pentru satisfacerea necesităților. Utilizarea în practică a acestui criteriu este prea costisitoare, deoarece ar presupune evaluarea unor elemente cum ar fi: cadourile, producția casnică (spălatul, pregătirea hranei etc).

În practică s-a ajuns la un compromis între cele două concepte: consumul privat cuprinde bunurile și serviciile cumpărate, dar și o parte din bunurile din producție proprie care au fost consumate.

În consumul gospodăriilor nu se cuprind:

- cumpărările de terenuri;
- cumpărările de imobile cuprinse în formarea brută a capitalului;
- cumpărările gospodăriilor de unelte și materiale.

Consumul public (al statului) (CPL) - exprimă cheltuielile instituțiilor guvernamentale ocazionate de cumpărarea de bunuri și servicii. Sectorul public produce, în vederea îndeplinirii funcțiilor sale, o diversitate de bunuri și servicii (șosele, diguri, școli, parcuri, servicii juridice, de apărare etc), care în mod normal nu se produc de sectorul privat sau se produc în cantități insuficiente.

Producerea produselor și serviciilor guvernamentale presupune consumarea unor resurse, reprezentate de bunuri și servicii produse de ceilalți agenți economici. Cheltuielile efectuate de sectorul guvernamental cu achiziționarea acestor bunuri și servicii exprimă partea din PIB utilizată în acest sector de activitate. Cheltuielile guvernamentale care nu sunt însoțite de un flux invers de bunuri servicii, deci cheltuielile constând în: plata pensiilor, plata ajutoarelor șomaj, plata asigurărilor sociale, alocațiilor etc, nu sunt luate în considerare de calculul consumului guvernamental.

Formarea brută a capitalului (FBC) cuprinde formarea brută a capitalului fix (FBCF) și variația stocurilor (VS):

$$FBC = FBCF + VS \quad (2.20)$$

Formarea brută a capitalului fix (FBCF) sau investițiile brute (IB) reprezintă valoarea bunurilor destinate altor scopuri decât cele militare, cu o valoare mai mare decât o anumită limită care sunt dobândite de unitățile producătoare rezidente în scopul de a fi utilizate pe o durată mai mare de un an în procesele de producție, precum și valoarea serviciilor încorporate în bunurile de capital fix.

Mărirea investițiilor brute (IB) reprezintă partea principală a formării brute a capitalului fix și include:

- valoarea bunurilor durabile noi, cumpărate de pe piață sau produse de unitățile producătoare în perioada de calcul și destinate să fie folosite pe o perioadă mai mare de un an în procesele de producție;
- valoarea bunurilor materiale și serviciilor încorporate în bunurile de capital fix existente (consumurile legate de mărirea duratei de viață, de mărirea capacităților de producție, de refacerea bunurilor materiale);
- valoarea bunurilor materiale și a serviciilor încorporate în terenuri.

Variația stocurilor (VS) reprezintă diferența între intrările în stocuri și ieșirile din stocuri în cursul perioadei considerate. Stocurile cuprind toate bunurile care nu fac parte din capitalul fix și care se găsesc, la un moment dat, în posesia unităților productive rezidente.

Variația stocurilor (VS) este egală cu diferența dintre valoarea stocurilor achiziționate de o unitate instituțională și valoarea celor disponibilizate în perioada de calcul.

Exportul net (EXN) reprezintă diferența dintre valoarea bunurilor și serviciilor exportate (E) și valoarea celor importate (I).

Având în vedere că metoda utilizării producției finale presupune însumarea cheltuielilor utilizatorilor finali, este important de înțeles sensul în care exportul este o categorie de cheltuieli și deci o componentă a PIB. Astfel, dacă exportul este mai mare decât importul, diferența poate fi considerată un adaos la celelalte cheltuieli, deci se adaugă la suma celorlalte componente ale PIB. Dacă exportul este mai mic decât importul, diferența urmează să fie scăzută din suma celorlalte categorii de cheltuieli.

Utilizând formula 2.19 și datele din tabelul 2.3 rezultă următoarele valori pentru PIB calculat după metoda cheltuielilor:

$$\begin{aligned} \text{PIB}_{\text{pp}(1999)} &= 484361,5 + 96630,4 - 8889,9 - 26371,8 = 545730,2 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2000)} &= 692532,9 + 151947,2 + 4543,9 - 45250,9 = 803773,1 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2001)} &= 994737,1 + 241153,6 + 22294,8 - 90498,5 = 1167687,0 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2002)} &= 1272692,1 + 322836,0 + 5561,1 - 86338,3 = 1514750,9 \\ \text{PIB}_{\text{pp}(2003)} &= 1692333,6 + 422930,4 + 8738,4 - 148354,3 = 1975648,1 \end{aligned}$$

Structura PIB pe componente este următoarea:

Tabelul 2.4

Componente	Ponderea în PIB _{pp} (%)				
	1999	2000	2001	2002	2003
Consumul privat	83,6	78,95	78,55	77,20	75,55
Consumul administrației	5,69	7,21	6,64	6,82	10,11
Formarea brută de capital fix	17,71	18,90	20,65	21,31	21,41
Variația stocurilor	-1,63	0,57	1,91	0,37	0,44
Export net	-4,83	-5,63	-7,75	-5,70	-7,51
Total	100	100	100	100	100

Structura PIB corespunzătoare utilizării finale a bunurilor și serviciilor arată o descreștere a ponderii consumului privat în timp ce consumul administrației și formarea brută a capitalului fix sunt în continuă creștere. Balanța comercială a influențat negativ mărimea PIB în perioada considerată.

C. Metoda veniturilor constă în însumarea elementelor care exprimă compensarea factorilor de producție concretizată în veniturile primite de proprietarii acestora (sub formă de salarii, dobânzi, rente, profituri), în alocațiile pentru consumul de capital fix, amortismente și în impozite indirecte, impozite legate de producție și import, diminuate cu subvenții de exploatare și import.

Compensarea factorilor de producție exprimă plățile efectuate de producători în scopul asigurării serviciilor factorilor de producție, a căror utilizare face posibilă producerea bunurilor și serviciilor.

Deci:

$$PIB = R + EBE + IIN + AIP - ASP \quad (2.21)$$

unde

R - remunerarea muncii;

EBE = *ENE* + *ACCF* - excedentul brut de exploatare;

ENE - excedentul net de exploatare;

IIN - impozitele indirecte nete;
AIP - alte impozite pe producție;
ASP - alte subvenții pe producție.

Alocațiile pentru consumul de capital fix (ACCF) sau **amortizarea (A)**, exprimă deprecierea fizică a capitalului fix în decursul unui an și se măsoară prin suma alocată anual pentru a acoperi deprecierea și pierderile de capital fix.

Impozitele indirecte nete (IIN) reprezintă diferența dintre impozitele plătite de firme guvernului (II) și subvențiile plătite de guvern acestora (SE)

Deci:

$$IIN = II - SE \quad (2.22)$$

Impozitele percepute de guvern pot fi împărțite în două mari categorii: directe, stabilite asupra veniturilor: salarii, dobânzi, dividende, chirii, profit etc., și indirecte, suportate de cumpărătorul consumator, stabilite fie pe cifra de afaceri (volum de vânzări), fie pe valoarea activelor de proprietate, fie pe unele produse: țigări, băuturi etc. Aceste impozite sunt considerate indirecte deoarece sunt tratate de firme drept o componentă a costului bunurilor și serviciilor finale produse, fără a reprezenta o cheltuială cu factorii de producție. De fapt, impozitele indirecte intră în componența prețurilor pieței, fiind suportate de cumpărători și încasate de stat, reprezentând una dintre sursele de venituri ale bugetului (statului).

Subvențiile de exploatare (SE) reprezintă, în Sistemul Conturilor Naționale, sumele virate de guvern firmelor private și corporațiilor publice (societăților pe acțiuni), menite să completeze veniturile provenite din vânzarea bunurilor și serviciilor. Aceste sume nu sunt o componentă a valorii de piață a bunurilor și serviciilor, efectul lor fiind opus impozitelor indirecte.

În calculul agregatelor macroeconomice de rezultate, exprimate la prețurile pieței, subvențiile se scad din impozitele indirecte, deoarece reprezintă o sursă de fonduri ce pot fi folosite de firme în vederea asigurării serviciilor factorilor de producție. Subvențiile intervin, de regulă, în cazurile în care guvernul (statul) este interesat în producția agenților la care veniturile din vânzarea output-urilor nu acoperă costurile. Un exemplu tipic în acest sens este subvenționarea producției agricole în țările din Uniunea Europeană.

Alte impozite pe producție (AIP) sunt impozite pe care întreprinderile le suportă ca urmare a activității lor de producție, independent de cantitatea sau valoarea bunurilor și serviciilor vândute sau schimbate.

Alte subvenții pe producție (ASP) reprezintă sumele de care pot beneficia unitățile producătoare rezidente, în funcție de activitățile lor de producție.

Utilizând formula 2.7, datele din tabelul 2.3 și Conturile Naționale (Tabloul Economic de Ansamblu), anii 1999-2003 ([89]), se obțin următoarele valori pentru PIB calculat după metoda veniturilor:

$$\begin{aligned} \text{PIB}_{pp(1999)} &= 189470,3 + 284587,6 + 65255,1 + 12186,5 - 5769,3 = 545730,2 \\ \text{PIB}_{pp(2000)} &= 330487,0 + 356664,7 + 92448,0 + 34379,4 - 10206,0 = 803773,1 \\ \text{PIB}_{pp(2001)} &= 474971,3 + 572505,4 + 124849,7 + 5296,6 - 9936,0 = 1167687,0 \\ \text{PIB}_{pp(2002)} &= 598100,7 + 756681,7 + 158559,2 + 9922,7 - 8513,4 = 1514750,9 \\ \text{PIB}_{pp(2003)} &= 741054,9 + 1016215,3 + 221629,7 + 11990,3 - 15242,1 = 1975648,1 \end{aligned}$$

Structura PIB pe componente este următoarea:

Tabelul 2.5

Componente	Pondere în PIB _{pp} (%)				
	1999	2000	2001	2002	2003
Remunerarea muncii	34,72	41,12	40,68	39,49	37,51
Excedentul brut de exploatare	52,15	44,37	49,03	49,95	51,44
Impozite pe produse și producție	13,13	14,51	10,29	10,56	11,05
Total	100	100	100	100	100

Structura PIB corespunzătoare metodei veniturilor arată o situație specială pentru anul 2000 când remunerarea muncii și impozitele au cea mai mare valoare din seria studiată, în defavoarea excedentului brut de exploatare. De asemenea, în anul 1999 remunerarea muncii are cea mai mică pondere în defavoarea excedentului brut de exploatare. În general, exceptând anul 1999, remunerarea muncii are o tendință descrescătoare, în timp ce excedentul brut de exploatare prezintă o ușoară creștere.

PIB poate fi calculat la **prețurile de piață (PP)** și la **prețurile factorilor (PF)**. Trecerea de la prețuri de piață la prețurile factorilor presupune scăderea impozitelor și adăugarea subvențiilor de exploatare. Dacă din PIB se elimină amortizarea activelor fixe, deci alocațiile pentru consumul de capital fix se obține produsul intern net la prețuri de piață sau la prețurile factorilor, după cum se cuprind sau nu impozitele.

PIB se deosebește de produsul național brut (PNB), denumit și venitul național brut după Sistemul Conturilor Naționale revizuit, versiunea 1995, prin faptul că măsoară producția creată în interior, indiferent de apartenența subiecților economici, în timp ce PNB măsoară rezultatele activității economice ale subiecților interni, indiferent dacă au fost produse în interior sau în afara teritoriului economic. Trecerea de la PIB la PNB se realizează prin adăugarea la PIB a soldului veniturilor din activitate și din patrimoniu „de la” și „către” restul lumii.

PIB măsoară nemijlocit producția unui teritoriu economic. Este principalul indicator folosit în măsurarea creșterii economice și în studii de conjunctură și înlocuiește, în acest sens, PNB.

Produs Național Brut (PNB). Reprezintă valoarea bunurilor produse în perioada de calcul creată de către factorii de producție aparținând subiecților rezidenți în interior, indiferent dacă au fost create în interior sau în restul lumii. Veniturile factorilor create în interior, dar cedate restului lumii (dobânzi, dividende etc.) nu se cuprind în PNB, dar se includ, în schimb, veniturile factorilor create în restul lumii care revin subiecților interni.

Ca regulă, PNB poate fi măsurat prin aceleași metode aplicate și la determinarea PIB. Practic, nu se poate recurge la metoda veniturilor datorită „golurilor” existente în sursele de date privind veniturile din activitatea întreprinzătorilor.

PNB este un indicator standard în statistica internațională, folosit frecvent și ca măsură a bunăstării. El nu poate îndeplini această funcție de cunoaștere din cel puțin următoarele motive: nu oferă nici o informație relativ la repartitia veniturilor pe menajele din economie; nu conține elemente referitoare la calitatea bunurilor și serviciilor; nu cuprinde o serie de componente care influențează nivelul rezultatelor activității, este un indicator pur economic și, ca urmare nu poate caracteriza aspectele multiple ale bunăstării de natură socială.

PNB este, în primul rând, un indicator care măsoară veniturile și nu producția aferentă unei anumite perioade. Servește îndeosebi în analizele care se referă la disponibilitatea, repartitia și utilizarea veniturilor. Este de asemenea indicatorul în funcție de mărimea căruia se stabilește contribuția țărilor membre la bugetul UE. Nu se folosește în măsurarea creșterii economice și în studii de conjunctură, începând cu anul 1992, când a fost înlocuit de PIB.

Produsul Național Brut (PNB) este denumit și **Venit Național Brut**, fiind definit ca valoare curentă de piață, a tuturor bunurilor și serviciilor finale produse de agenții naționali într-o perioadă de un an.

Privit prin prisma cheltuielilor totale ale națiunii pentru bunurile și serviciile produse în timpul unui an, PNB este un important indicator al cererii agregate. Frecvent însă, PNB se estimează pornind de la Produsul Intern Brut, dacă se dispune de informații privind producția finală brută a agenților naționali ce își desfășoară activitatea în străinătate (care se adaugă) și cea a agenților străini ce își desfășoară activitatea în interiorul țării pentru care se face calculul (se scade).

Se determină soldul dintre valoarea adăugată brută a agenților naționali din străinătate și valoarea adăugată brută a agenților străini în interiorul țării (SVAB) cu ajutorul căruia se corectează PIB:

$$PNB_{pp} = PIB_{pp} + SVAB_{pp} \quad (2.23)$$

De regulă, informațiile privind SVAB sunt dificil de obținut. De fapt, PNB se regăsește ca sold al contului de alocare a veniturilor primare din Conturile Naționale ([89]).

De exemplu, pentru anul 2003 soldul contului de alocare a veniturilor primare (CVP) este:

$$CVP = 364175,5 + 1206434,0 + 47935,0 + 311759,3 + 371,9 = 1930675,7$$

unde sumele adunate reprezintă valori ale conturilor sectoarelor (vezi Conturile Naționale, 2003).

Deci:

$$PNB_{pp(2003)} = 1930675,7$$

În mod similar se calculează PNB și pentru perioada 1999-2002, obținându-se următoarele valori:

$$PNB_{pp(1999)} = 539357,7$$

$$PNB_{pp(2000)} = 797846,2$$

$$PNB_{pp(2001)} = 1159534,7$$

$$PNB_{pp(2002)} = 1499581,7$$

Știind PIB_{pp} și PNB_{pp} , din formula 2.23 se calculează și $SVAB_{pp} = PNB_{pp} - PIB_{pp}$:

$$SVAB_{pp(1999)} = 539357,7 - 545730,2 = -6372,5$$

$$SVAB_{pp(2000)} = 797846,2 - 803773,1 = -5926,9$$

$$SVAB_{pp(2001)} = 1159534,7 - 1167687,0 = -8152,3$$

$$SVAB_{pp(2002)} = 1499581,7 - 1514750,9 = -15169,2$$

$$SVAB_{pp(2003)} = 1930675,7 - 1975648,1 = -44972,4$$

În general, în țările dezvoltate se referă mai frecvent la PIB, în timp ce în țările în curs de dezvoltare se utilizează PNB. Această opțiune este legată în principal de amploarea activității agenților naționali în străinătate și a agenților străini în interiorul țării.

Produsul Intern Net (PIN). Este definit ca valoare netă totală de piață a bunurilor și serviciilor finale, produse de agenții interni într-o perioadă determinată de timp. Dacă se exprimă la prețurile factorilor, el evidențiază valoarea netă a produsului final din punctul de vedere al producătorului, iar la prețurile pieței reflectă aceeași producție, din punctul de vedere al consumatorului. Produsul Intern Net se estimează în mod obișnuit pornind de la Produsul Intern Brut, din care se scad alocațiile pentru consum de capital fix (ACCF) sau amortizarea:

$$PIN_{pp} = PIB_{pp} - ACCF \quad (2.24)$$

respectiv

$$PIN_{pf} = PIN_{pp} - IIN \quad (2.25)$$

unde PIN_{pp} și PIN_{pf} reprezintă Produsul Intern Net la prețul pieței respectiv al factorilor.

Dar ACCF nu poate fi identificat dintr-un set de tranzacții: el poate numai să fie dedus printr-un sistem convențional. De exemplu, când cheltuiala de investiție de un milion de lei pentru un nou utilaj este inclusă în calculul PIB, statisticienii care se ocupă de sistemul

conturilor naționale prognozează că deprecierea (consumul de capital) va fi de 100000 lei anual, în fiecare din următorii 10 ani. Aceasta oferă o perspectivă limitată asupra capacității de producție deoarece este posibil ca după 5 ani utilajul să producă încă la întreaga capacitate, dar conturile naționale vor arăta că acesta este capabil să producă numai la jumătate din volumul pe care îl realiza când era nou.

Produsul Național Net (PNN). Exprimă valoarea netă a bunurilor și serviciilor finale, produse de agenții economici naționali într-o perioadă determinată de timp. Se calculează pornind de la PIN, care este corectat cu soldul dintre veniturile din activitatea economică și din patrimoniu ale agenților economici naționali care își desfășoară activitatea în străinătate și cele ale agenților străini pe teritoriul țării (SVAES).

$$PNN_{pf} = PIN_{pf} + SVAES \quad (2.26)$$

Evaluat la prețul factorilor PNN este denumit și **venit național**. Produsul Național Net poate fi estimat și pornind de la PNB și PIB în felul următor:

$$PNN_{pp} = PNB_{pp} - ACCF \quad (2.27)$$

$$PNN_{pp} = PIB_{pp} + SVAB_{pp} - ACCF \quad (2.28)$$

$$PNN_{pp} = PIB_{pp} - IIN + SVAES - ACCF \quad (2.29)$$

Produsul Național Net (PNN) este cea mai cuprinzătoare măsură a activității economice, dar are o valoare practică scăzută din cauza problemelor legate de contabilizarea consumului de capital fix (ACCF).

Venitul Disponibil Brut al Gospodăriilor (VDBG). Reprezintă agregatul care măsoară volumul veniturilor posibil de utilizat de către populație pentru satisfacerea diferitelor trebuințe și pentru economisire.

Formarea venitului disponibil brut al gospodăriilor este analizată în doi timpi: distribuirea veniturilor primare brute (VPB) și transferurile nete de redistribuire (TR).

Venitul primar cuprinde veniturile din activitatea legată direct de acțiunea factorilor de producție și veniturile din proprietate.

Veniturile din activitate sunt, pe de o parte venituri din muncă primite de salariați și pe de altă parte, excedent brut de exploatare.

Excedentul brut de exploatare al gospodăriilor populației în afara activității micilor meseriași corespunde veniturilor obținute din producția de servicii pentru locuință (chirii efective și chirii imputate proprietarilor-ocupanți) și din cea obținută în industria casnică.

Transferurile nete de redistribuire sunt constituite din: impozite curente pe venit, pe patrimoniu; cotizații sociale efective și cotizații sociale imputate; prestațiile sociale, altele decât transferurile sociale în natură; alte transferuri curente.

Relația de calcul este:

$$VDBG = VPB - TR \quad (2.30)$$

Din Conturile Naționale pe anii 1999-2003 și prin aplicarea formulei 2.30 se obțin următoarele valori pentru VDBG:

$$VDBG_{(1999)} = 397054,8$$

$$VDBG_{(2000)} = 586272,1$$

$$VDBG_{(2001)} = 824933,4$$

$$VDBG_{(2002)} = 1017891,2$$

$$\text{VDBG}_{(2003)} = 1163728,2$$

De exemplu, pentru anul 2003, $\text{VDBG}(2003) = 1206434,0 - 42705,8 = 1163728,2$ (vezi Anexa 2.2). Analog s-au calculat și celelalte valori.

Indicatorul se poate determina și ca valoare pe locuitor și exprimă veniturile nominale pe o persoană. Pentru caracterizarea puterii de cumpărare a acestor venituri este necesar calculul veniturilor reale.

Venitul brut disponibil (VBD). Acest agregat permite cunoașterea venitului după redistribuire fiind soldul contului de distribuire secundară a venitului din Conturile Naționale și măsoară partea din valoarea creată, de care dispune națiunea pentru consum final și economie brută.

Deci:

$$\text{VBD} = \text{Consumul final} + \text{economia brută națională}$$

Din Anuarul Statistic al României, anul 2005 și Conturile Naționale pe anii 1999-2003 rezultă următoarele valori pentru VBD:

$$\text{VBD}_{1999} = 484361,5 + 78480,3 = 562841,8$$

$$\text{VBD}_{2000} = 692532,9 + 123783,6 = 816316,5$$

$$\text{VBD}_{2001} = 994737,1 + 197253,5 = 1191990,6$$

$$\text{VBD}_{2002} = 1272692,1 + 311693,9 = 1584386,0$$

$$\text{VBD}_{2003} = 1692333,6 + 337372,8 = 2029706,4$$

10.2 Metodologia de calcul a ratei inflației

În 1993, prin Tratatul de la Maastricht s-au stabilit o serie de criterii (numite criteriile convergenței nominale) pe care statele membre trebuie să le respecte pentru a se putea alătura Uniunii Economice și Monetare și a adopta moneda euro.

Unul dintre acestea este rata inflației pentru care s-a stabilit un obiectiv de cel mult 1,5 puncte procentuale peste media primelor trei state membre cu cele mai bune performanțe privind stabilitatea prețurilor.

Criteriul ratei inflației rămâne principalul punct critic al economiei românești. Neîndeplinirea acestui criteriu presupune lipsa sustenabilității procesului de macrostabilizare a economiei românești.

Inflația constituie o problemă complexă de analiză macroeconomică și una dintre cele mai importante forme ale dezechilibrului economico-social.

Sintetizând numeroasele opinii cu privire la inflația contemporană, se desprind unele **caracteristici** esențiale ale acesteia, precum:

a) este un proces de depreciere a banilor pe plan național, dar și în raport cu alte monede;

b) este un proces de creștere durabilă și generalizată a prețurilor și tarifelor;

c) este expresia unui dezechilibru monetar și material, manifestat atât pe piața monetară cât și pe piața bunurilor economice;

d) este influențată de numeroase aspecte psihologice (de exemplu, de teama instabilității economice și folosind mecanismul creditului, populația aduce în „prezent” o cerere viitoare de consum).

În strânsă legătură cu trăsăturile esențiale ale inflației, se poate afirma că inflația contemporană reprezintă un dezechilibru macroeconomic monetar-material, care exprimă existența în circulație a unei mase monetare ce depășește nevoile reale ale economiei, fapt ce conduce la deprecierea banilor și la creșterea durabilă și generalizată a prețurilor bunurilor și

serviciilor unei economii. Dacă în economie se întâmplă o situație inversă, fenomenul poartă denumirea de deflație.

În literatura de specialitate se utilizează diferite criterii de delimitare a formelor inflației. Din punct de vedere al intensității există următoarele forme:

- inflația moderată caracterizată printr-o creștere medie anuală a prețurilor și serviciilor de 3%-4% care duce la deprecierea lentă și progresivă a banilor, fără șocuri economice;

- inflația deschisă, în care creșterea anuală a prețurilor este între 5% și 10% și este însoțită de creșteri economice mai reduse sau chiar stagnări;

- inflația galopantă, în care prețurile și tarifele cresc anual cu mai mult de 15%, provocând mari dezechilibre economice și sociale;

- hiperinflația, forma cea mai periculoasă și excesivă a inflației la care prețurile cresc la intervale scurte de timp, antrenând dezechilibre generale în economia națională;

- dezinflația se manifestă prin încetinirea durabilă și autoîntreținută a ritmului de creștere a nivelului general al prețurilor;

- creșterea economică neinflaționistă este o inflație moderată însoțită de o creștere economică mai mare decât inflația;

- creșterea economică inflaționistă relevă un ritm pozitiv de creștere a producției naționale, însoțit de o rată a inflației mai înaltă decât cea a dinamicii economice;

- stagflația desemnează acea situație din economie în care coexistă inflația cu lipsa de creștere economică;

- slumpflația sintetizează coexistența inflației galopante cu recesiunea economică.

Indiferent de cauza declanșării inflației, desfășurarea ei, perpetuarea și agravarea inflației are determinări multifactoriale. În condițiile economiei actuale, inflația are la bază factori de ordin economic, monetar, socio-politic, de natură internă și externă care acționează simultan și se influențează reciproc.

În acest sens, se pot desprinde următoarele **forme cauzale** ale inflației contemporane:

- inflația monetară, se datorează introducerii și menținerii în circulație a unei mase monetare excedentare raportată la cantitatea de bunuri și servicii de pe piață;

- inflația prin cerere, este un fenomen de creștere a prețului provocată de o situație de dezechilibru între o cerere agregată solvabilă prea mare în raport cu oferta agregată la un anumit preț. În condiții normale, excesul de cerere stimulează mărirea producției. Dacă însă creșterea volumului cererii nu determină o creștere corespunzătoare a producției, a ofertei, prețurile cresc și se manifestă fenomenul inflaționist.

- inflația prin ofertă, este un dezechilibru inflaționist dintre cerere și ofertă care este explicat prin insuficiența ofertei, prin penuria de bunuri materiale și servicii pe piață;

- inflația prin costuri exprimă acea creștere inflaționistă a prețurilor datorată creșterii elementelor ce intră în prețuri (materii prime, salarii, beneficii etc).

Consecințele (efectele, costurile) inflației pot fi analizate atât la nivel microeconomic, cât și la nivel macroeconomic. Fenomen complex, care afectează structurile întregului organism economico-social, inflația are și importante consecințe. În continuare, vom prezenta câteva dintre cele mai semnificative, prin implicațiile pe care le au asupra economiei și societății în general.

1. Influența asupra consumului, economisirii și investițiilor. Astfel, în calitate de consumatori și pentru a atenua efectele deprecierei monedei, agenții economici sporesc ritmul cumpărărilor. Drept urmare, procesul de economisire va avea de suferit atât ca nivel, dar mai ales ca structură. În general, inflația descurajează economisirea, incitând subiecții economici să cheltuiască mai mult.

2. Efecte asupra gestiunii întreprinderii. Deprecierea monetară produsă de inflație conduce la devalorizarea capitalurilor și la deformarea semnificației reale a elementelor de bilanț - activ și pasiv.

3. Efecte asupra repartiției (redistribuirii) veniturilor. Efectul redistribuirii veniturilor apare prin diferențele dintre valoarea nominală și cea reală. Dacă nu ar exista inflație, venitul nominal ar fi egal cu cel real. Inflația deformează raporturile dintre valoarea nominală și cea reală, reducând puterea de cumpărare a banilor.

4. Utilizarea forței de muncă în condiții de inflație. Cercetările economice în domeniile inflației și șomajului au demonstrat, cu suficiente argumente, că inflația conține în sine factori cauzatori sau agravanți pentru fenomenul șomaj.

5. Cursul valutar și balanța de plăți. Inflația este însoțită și de serioase consecințe monetar-valutare, întrucât presupune scăderea puterii de cumpărare a monedei naționale în raport cu alte valute și, pe această cale, determină o scădere a cursului valutar al acesteia. Un curs valutar scăzut al monedei naționale antrenează o scumpire a importurilor, care afectează negativ balanța de plăți a unei țări.

6. Consecințe în plan social. Toate aceste consecințe în plan economic se vor repercuta inevitabil și în plan social, acolo unde vom întâlni stări de incertitudine și neliniște în rândul populației, dar și situații grave de sărăcie și diferențieri sociale, toate acestea în funcție de intensitatea fenomenului inflaționist.

Ocuparea forței de muncă în activitățile economico-sociale și șomajul reflectă modul cum funcționează piața muncii, într-o economie de piață, la un moment dat. Raportul dintre cererea și oferta de forță de muncă determină cele două stări opuse ale pieței muncii - ocuparea forței de muncă și șomajul. Problematika ocupării și șomajului constituie o latură importantă a echilibrului macroeconomic și o componentă indispensabilă a politicilor macroeconomice și sociale.

Aspecte metodologice². Fiind un fenomen deosebit de complex, inflația se poate măsura și ilustra prin utilizarea mai multor indici de prețuri, fiecare din aceștia punând în evidență o anumită fațetă a inflației. Cel mai utilizați indici statistici în măsurarea inflației sunt:

- Indicele prețurilor bunurilor de consum (IPC). Acesta măsoară evoluția de ansamblu a prețurilor mărfurilor cumpărate și a tarifelor serviciilor utilizate de către populație. Este considerat principalul instrument de evaluare a inflației;

- Indicele prețurilor producției industriale (IPPI). Exprimă evoluția sau schimbările medii ale prețurilor produselor fabricate și livrate de producătorii interni, practicate efectiv, în primul stadiu al comercializării acestora. El este utilizat la determinarea inflației în sfera prețurilor cu ridicata;

- Indicele valorii unitare a exportului/importului (IVU). Caracterizează dinamica prețurilor din contractele de export/import, extinderea variației prețurilor mărfurilor considerate reprezentative și permite deflatarea prin intermediul său a indicatorilor ce caracterizează schimburile externe și chiar calcularea „raportului de schimb”;

- Indicele costului vieții (ICV). Pune în evidență costul la prețurile pieței în perioada curentă, pentru menținerea standardului de viață atins în perioada de bază. El este calculat ca raport între acest cost ipotetic și costul efectiv (de consum) al perioadei de bază. Este utilizat, în principal, în determinarea salariilor, respectiv a veniturilor reale;

- Indicele prețurilor cu amănuntul (IPAM). Măsoară modificarea prețurilor la mărfurile vândute prin rețeaua comerțului cu amănuntul;

- Indicele costului construcțiilor (ICC). Indică modificarea prețurilor în construcțiile de locuințe;

- Indicele prețurilor produselor agroalimentare (IPPA). Măsoară evoluția prețurilor produselor agroalimentare pe „piața țărănească”. Se utilizează atât distinct, cât și în determinarea IPC;

- Evoluția cursului mediu de schimb „leu/euro” poate fi utilizată ca o măsură a evoluției inflației.

² Metodologia de calcul a IPC, INS, www.insse.ro

Așa cum am menționat mai sus, Indicele Prețurilor Bunurilor de Consum (IPC) este principalul instrument de măsurare a inflației. Acesta se calcula până în 1990 ca un indice de tip Paasche, deci ca o medie armonică ponderată a indicilor individuali ai prețurilor. Ponderile folosite erau valorile producției în prețuri curente. Faptul era posibil din cauza modului controlat al evoluției prețurilor în economie, dar și a posibilității urmăririi prin „Sistemul Dărilor de Seamă” a volumului integral al vânzărilor din comerțul de stat.

După 1990 această metodă nu mai putea fi aplicată, atât din cauza schimbărilor în structura de proprietate a comerțului și drept consecință în schimbarea modalității de colectare a datelor, cât și a diversificării prețurilor în unitățile de desfacere. S-a trecut la sistemul urmăririi prin sondaj, sistem aplicat în țările cu economie de piață. Institutul Național de Statistică a procedat la aplicarea metodologiei EUROSTAT, cu unele particularități pentru posibilitățile de colectare a datelor din țara noastră.

IPC este instrumentul statistic care măsoară evoluția de ansamblu a prețurilor mărfurilor cumpărate și a tarifelor serviciilor utilizate de populație într-o anumită perioadă (curentă) în raport cu o perioadă anterioară (de bază).

Date privind prețurile și tarifele practicate de unitățile comerciale se obțin printr-o cercetare prin sondaj organizată de INS. Cercetarea statistică asupra prețurilor de consum utilizează eșantionul de localități pentru care s-au stabilit 68 centre de observare, eșantionul unităților de observare care cuprinde circa 6000 de unități din care 80% sunt proprietate privată și eșantionul de mărfuri și servicii care cuprinde sortimente cu o pondere semnificativă în consumul populației. Nomenclatorul utilizat este structurat pe trei nivele de agregare: grupe, posturi și sortimente.

Ponderile utilizate pentru calculul indicilor prețurilor de consum au fost inițial obținute prin Ancheta Integrată în Gospodării (AIG), iar în prezent din Ancheta Bugetelor de Familie (ABF) și rezultă din structura cheltuielilor medii lunare efectuate de o gospodărie pentru cumpărarea bunurilor și pentru plate serviciilor necesare satisfacerii nevoilor de trai. Începând din ianuarie 2005, în calculul IPC se utilizează ponderile rezultate din structura cheltuielilor medii efectuate de o gospodărie în anul 2003. Periodic se analizează structura acestor cheltuieli iar când mutațiile intervenite sunt semnificative, ponderile se actualizează.

Metoda de calcul. IPC se calculează ca un indice de tip Laspeyres cu bază fixă. Începând din ianuarie 2005, calculul indicilor lunari cu bază fixă se va face cu prețurile medii din anul 2003 (anul 2003=100) și ponderile din același an determinate pe baza cheltuielilor medii din Ancheta Bugetelor de Familie.

Pentru asigurarea continuității seriilor de indici construiți cu baze diferite s-a utilizat un „coeficient de racordare” care permite legarea (racordarea) seriei de indici lunari din anul 2005 cu bază 2003 = 100 la seria de indici cu bază 2002 = 100. Coeficientul de racordare s-a determinat ca raport între indice de tip Laspeyres calculat pentru luna decembrie 2004 în vechea bază (2002 = 100) și un altul de același tip și pentru aceeași lună în noua bază (2003 = 100). Compararea a doi indici calculați în baze diferite se face raportând indicele de comparat în noua bază multiplicat cu coeficientul de racordare la indicele cu care se compară, calculat în vechea bază.

Relația de calcul a IPC este:

$$IPC = \frac{\sum I^p(p_0q_0)}{\sum (p_0q_0)} \quad (3.19)$$

unde

$$\frac{(p_0q_0)}{\sum (p_0q_0)} = C_p$$

iar

I^p - indice de preț al nivelului de agregare specific (pentru postul sau grupa de mărfuri și servicii);

C_p - coeficient de ponderare specific (postului sau grupei de mărfuri și servicii).

Calculul efectiv al indicelui prețurilor de consum presupune în primă fază calculul prețului mediu la nivel de varietate, ca medie aritmetică simplă a prețului mediu al celor trei decade:

$$\bar{P}_t = \frac{\bar{P}_1 + \bar{P}_2 + \bar{P}_3}{3} \quad (3.20)$$

unde

$\bar{P}_t, \bar{P}_{1,2,3}$ - preț mediu lunar (t) sau decadal (1,2,3)

Urmează calculul indicelui individual al varietății ca raport între prețul mediu \bar{P}_t și prețul mediu aferent anului corespunzător AIG, din care s-au extras coeficienții de ponderare (pentru anul 2002, anul anchetei AIG 2000):

$$i_{t/2003}^{pv} = \frac{\bar{P}_t}{\bar{P}_{2003}} \quad (3.21)$$

unde

$i_{t/2003}^{pv}$ - indicele individual al varietății în luna t în raport cu anul 2003.

A doua etapă practică de calcul constă, începând cu 2001, din calculul indicelui mediu la nivel de sortiment, ca medie geometrică simplă a indicilor individuali ai varietății din cele „n” centre de observare ($n_{\max} = 68$):

$$\bar{I}_{t/2003}^{ps} = \sqrt[n]{\prod i^{pv}} \quad (3.22)$$

unde

$t/2003$ - indicele mediu la nivel de sortiment în luna t în raport cu anul 2003.

A treia etapă de calcul este agregativă, conducând la calculul indicelui de nivel de post, grupă sau general, conform formulei de calcul a indicelui de tip Laspeyres:

$$I_{t/2003}^p = \frac{\sum I_{t/2003}^p \times (p_0 q_0)}{\sum (p_0 q_0)} \quad (3.23)$$

unde

$$\frac{p_0 q_0}{\sum (p_0 q_0)} = C_p$$

iar

$I_{t/2003}^p$ - indicele la nivel de post, grupă sau general în luna t în raport cu anul 2003;

C_p - coeficient de ponderare specific (sortimentului, postului sau grupei) conform anului de bază stabilit prin ABF.

În concluzie, IPC este un indice sintetic sau de grup calculat cu medie aritmetică ponderată a indicilor pe diverse nivele inferioare de agregare (grupă, post, sortiment).

Dintre utilizările IPC-ului: calculul salariului real ($S_r = S_n/IPC-100$), a pensiei reale ($P_r = P_n/IPC - 100$), la indexarea câștigurilor salariale și a pensiilor, la determinarea consumului real etc.

IPC se poate calcula și ca un indice cu bază mobilă:

$$IPC_{t/t-1} = \frac{IPC_{t/2003}}{IPC_{(t-1)/2003}} \quad (3.24)$$

Indicii prețurilor de consum (IPC) se numără printre indicatorii macroeconomici fundamentali. Pe lângă rolul important pe care îl dețin în implementarea politicii monetare și în analiza economică în general, acești indici sunt utilizați și în alte scopuri, precum evaluarea variației puterii de cumpărare a veniturilor, negocierile salariale, indexarea prețurilor prevăzute în contracte. Totuși, în diverse țări există unele deosebiri în modul de definire și de calcul ale IPC, ceea ce influențează rezultatele comparațiilor la nivel internațional.

Aderarea României la Uniunea Europeană implică o creștere a importanței acordate indicelui armonizat al prețurilor de consum (IAPC), întrucât criteriul de convergență nominală privind inflația ce trebuie îndeplinit pentru intrarea în zona euro este exprimat în termeni de IAPC, iar Banca Centrală Europeană definește stabilitatea prețurilor ca fiind dată de o creștere anuală a IAPC sub 2 la sută, dar apropiată de acest nivel.

IAPC măsoară modificările survenite în nivelul prețurilor și tarifelor aferente bunurilor și serviciilor care fac obiectul comerțului cu amănuntul pe teritoriul României, coeficienții de ponderare fiind derivați din structura cheltuielilor realizate în acest scop de consumatorii români și străini. Prin urmare, indicele armonizat se bazează pe principiul „intern” al conceptului de consum, luând în calcul consumul tuturor gospodăriilor de pe teritoriul economic al țării, indiferent de venit, naționalitate, statut rezidențial sau social, cu excepția ambasadelor străine aflate în România. Concret, definiția acestui indice impune nu numai luarea în considerare a consumului rezidenților, ci și a cheltuielilor efectuate de vizitatorii străini în România.

Din punct de vedere conceptual, aceasta este o diferență majoră față de IPC, care utilizează principiul „național” al consumului, respectiv urmărește cheltuielile de consum ale rezidenților indiferent dacă sunt efectuate în interiorul sau în afara granițelor țării. Incluziunea acestora din urmă se bazează pe datele oferite de balanța de plăți și se referă, practic, la consumul de servicii turistice și de transport din străinătate (limitele sistemului informațional nu permit decelarea cheltuielilor externe de altă natură).

Ca regulă generală, sfera de cuprindere a IAPC acoperă numai consumul monetar al populației, consecințele practice ale utilizării acestui concept fiind:

- a) excluderea taxelor către stat care nu reprezintă contravaloarea unor bunuri sau servicii;
- b) excluderea plăților de dobânzi și comisioane aferente creditelor (se consideră că acestea constituie mai curând costuri de finanțare, decât cheltuială de consum);
- c) înregistrarea aceluși nivel al prețurilor plătite efectiv de consumator (de exemplu, se include taxa pe valoarea adăugată și se iau în considerare prețurile reduse din timpul sezonului de solduri).

În principiu, același concept guvernează și IPC național, în condițiile în care se exclud: consumul din resurse proprii, cheltuielile cu caracter de investiții și acumulare, dobânzile plătite la credite, ratele de asigurare, amenzile, impozitele etc., precum și cheltuielile aferente plății muncii pentru producția agricolă a gospodăriilor individuale.

O altă diferență între metodologia IAPC și definiția națională constă în utilizarea de către IAPC a conceptului de „cheltuieli nete de rambursări” în cazul medicamentelor (se deduc sumele compensate) și al primelor de asigurare (se deduc despăgubirile).

În ceea ce privește modul de calcul, atât IAPC, cât și IPC sunt indici Laspeyres cu bază fixă, diferențe existând totuși la nivelul sistemelor de ponderare. Pe de o parte, acestea rezultă din disjuncția intern/național descrisă anterior, iar pe de altă parte din agregarea diferită la nivelul grupelor și subgrupelor.

Astfel, IAPC utilizează clasificarea COICOP (Clasificarea Consumului Individual pe Destinații) – convenită de CEE/Eurostat/OECD pentru a asigura comparabilitatea indicilor la nivel european – care cuprinde 12 diviziuni detaliate în 39 de grupe și 93 de clase de mărfuri și servicii. De precizat faptul că ponderile folosite nu reprezintă media unui „coș european”, ci sunt specifice României, fiind astfel respectat principiul asigurării reprezentativității cheltuielilor pentru fiecare economie în parte.

Indicii prețurilor de consum pe grupe de mărfuri și servicii COICOP rezultă prin regruparea sortimentelor și a posturilor cuprinse în nomenclatorul privind calculul indicelui prețurilor de consum la nivel național în structura și la conținutul prevăzut în această clasificare.

În ambele cazuri, sistemele de ponderare utilizate în anul t se bazează în principal pe rezultatele Anchetei Bugetelor de Familie realizate în anul t-2 și se actualizează în fiecare an.

Pentru calculul IAPC, acestea sunt completate cu informațiile referitoare la consumul turiștilor străini în România furnizate de Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Turism. Așa cum s-a precizat anterior, datele suplimentare cu privire la cheltuielile cetățenilor români în exteriorul țării necesare la calculul IPC sunt obținute din balanța de plăți (balanța serviciilor).

Inflația calculată ca ritm al IPC este o soluție unanim acceptată ca modalitate de exprimare statistică.

Atunci când IPC este calculat ca un coeficient, rata inflației este:

$$R_{\text{inf}} = IPC \times 100 - 100 \quad (3.25)$$

iar când IPC este calculat în expresie procentuală:

$$R_{\text{inf}} = IPC - 100 \quad (3.26)$$

Indicatorii specifici ai inflației sunt următorii:

a) rata lunară a inflației sau creșterea prețurilor într-o lună „t” față de luna precedentă „t-1”

$$R_{t/(t-1)} = IPC_{t/(t-1)} \times 100 - 100 \quad (3.27)$$

b) rata medie lunară a inflației sau media geometrică a creșterilor lunare pentru o anumită perioadă, exprimă media creșterilor lunare ale prețurilor:

$$\bar{R} = (\sqrt[n]{\prod IPC}) \times 100 - 100 \quad (3.28)$$

c) rata inflației la sfârșitul perioadei (anului) sau creșterea prețurilor bunurilor de consum în luna decembrie a anului curent față de luna decembrie a anului precedent:

$$R_{t/\text{decembrie}} = IPC_{t/\text{decembrie}} \times 100 - 100 \quad (3.29)$$

d) rata medie anuală a inflației se calculează cu relația:

$$\bar{R}_{ANt/AN(t-1)} = \frac{\overline{IPC}_{ANt}}{\overline{IPC}_{AN(t-1)}} \times 100 - 100 \quad (3.30)$$

Măsoară creșterea medie a prețurilor într-un an față de anul precedent, calculată ca un raport între indicele mediu a prețurilor dintr-un an și cel al anului precedent, determinați amândoi ca medii aritmetice simple ale indicilor lunari din fiecare an, calculați față de aceeași bază (octombrie 1990 = 100).

Un alt concept relativ la inflație este inflația de bază, care reprezintă o măsură ce reflectă sursele persistente ale presiunilor inflaționiste; se obține prin eliminarea din inflația totală a efectelor unor șocuri tranzitorii de tipul corecțiilor aplicate prețurilor administrate, modificărilor intervenite în regimul impozitelor indirecte, condițiilor climaterice adverse sau al variațiilor substanțiale ale prețului internațional al petrolului.

Ca măsură a inflației de bază se utilizează indicele CORE1, care reflectă variația prețurilor libere (prețuri care se stabilesc în mod liber -fără intervenția statului-, în funcție de raportul dintre cerere și ofertă pe piață); indicele CORE1 se calculează pe baza IPC din care se exclud prețurile administrate.

Un alt indice folosit este CORE2 care reflectă variația prețurilor libere și a celor cu volatilitate relativ redusă. Se calculează pe baza IPC din care se exclud prețurile administrate și cele cu volatilitate ridicată (legume, fructe, ouă, combustibili).

Prețurile administrative sunt prețurile produselor și serviciilor care se realizează sau se prestează în țară, în cadrul activităților cu caracter de monopol natural, al celor supuse prin lege unui regim special, precum și al celor care se execută de regiile autonome, companiile și

societățile naționale. Aceste prețuri se stabilesc și se ajustează cu avizul autorităților competente. În cadrul coșului de consum, principalele produse și servicii cu prețuri administrate sunt: energia electrică, energia termică, gazele naturale, medicamentele, serviciile de poștă și telefonie fixă, serviciile de apă, canal, transportul urban și cel feroviar.

10.3 Metodologia de calcul a șomajului

Ocuparea forței de muncă în activitățile economico-sociale și șomajul reflectă modul cum funcționează piața muncii, într-o economie de piață, la un moment dat. Raportul dintre cererea și oferta de forță de muncă determină cele două stări opuse ale pieței muncii - ocuparea forței de muncă și șomajul. Problematika ocupării și șomajului constituie o latură importantă a echilibrului macroeconomic și o componentă indispensabilă a politicilor macroeconomice și sociale.

Șomajul este definit în literatura economică, ca fiind o stare negativă a economiei, concretizată într-un dezechilibru structural și funcțional al pieței muncii, prin care oferta de forță de muncă este mai mare decât cererea de forță de muncă din partea agenților economici.

În termenii pieței muncii, șomajul este un fenomen macroeconomic, opus ocupării, reprezentând un surplus de populație activă față de aceea care poate fi angajată în condiții de rentabilitate, impuse de piață.

Deoarece munca reprezintă principalul mijloc de satisfacere a necesităților și trebuințelor personale, starea de nemuncă (adică șomajul) nu poate fi decât o situație negativă, cu consecințe multiple în plan economic și social.

Apariția și accentuarea șomajului au o mulțime de **cauze obiective**, în cadrul cărora se pot menționa ca fiind cele mai importante: restructurarea activităților economice, insuficiența creșterii economice, caracterul ciclic al evoluției economiei și explozia demografică dar și **subiective**, care au ca element determinant voința individuală a celui care se află în ipostaza de șomer.

- Ritmul de creștere economică, în condițiile unei **productivități a muncii ridicate**, nu mai este capabil să creeze noi locuri de muncă, astfel încât să asigure o ocupare deplină. Pe piața muncii, decalajul între cererea de muncă și oferta de muncă este în defavoarea ultimei. Dezechilibre de amploare se manifestă pe segmentul de piață al forței de muncă tinere, care au drept cauza lipsa nu numai de locuri de muncă, ci și a unei pregătiri profesionale, în discordanță cu structura cererii pieței muncii. Există și cauze de ordin subiectiv, ce țin de comportamentul reținut al agenților economici de a angaja tineri fie din cauza lipsei lor de experiență, fie că aceștia nu se încadrează în disciplina muncii.

În randul tinerilor, șomajul apare și ca urmare a tendinței de a căuta locuri de muncă platite cu un salariu mai mare, fapt ce întârzie integrarea lor activă.

- **Progresul tehnic**, pe termen scurt, este generator de șomaj, într-o proporție mai mare sau mai mică, în funcție de capacitatea financiară a țărilor de a asimila noutățile cercetării științifice. În perioada postbelică, revoluția științifică și tehnica în domeniul producției și serviciilor a accentuat tendința de suprimare a unui important număr de locuri de muncă.

- **Criza economică**, caracterizată prin scăderi sau stagnări ale activității economice, sporește numărul de șomeri, iar integrarea lor, în perioada de boom, poate fi la un nivel scăzut. Absorbirea unui număr cât mai mare de șomeri depinde de posibilitățile reale ale fiecărei țări de a stimula agenții economici în creșterea investițiilor de capital, de capacitatea de utilizare eficientă a pârgurilor economice în condiții de criză.

- **Modificările de structură** a ramurilor și sectoarelor economice, sub impactul diversificării cererii de bunuri, al crizei economice, conduc inevitabil pentru o perioadă îndelungată la reducerea cererilor de muncă.

În România, șomajul are la originea sa, parțial, și transformările de structură a economiei naționale, după criteriul de eficiență, în vederea adaptării la mediul concurențial.

- **Imigrarea - emigrarea** influențează asupra stării pieței muncii. Imigrarea unei părți a populației active în vederea angajării în diferite țări va spori oferta de forță muncă în cadrul acestora. Emigrarea are un efect invers, de scădere a forței de muncă în zona de origine.

- **Conjunctura economică** și politică internațională nefavorabilă, datorită oscilațiilor ritmului creșterii economice, conflictelor armate, promovării unor politici de embargou influențează negativ asupra relațiilor economice vizând importul – exportul, deteriorând activitățile economice în țările din zonă și contribuind la șomaj. Embargoul impus României fata de Irak și Iugoslavia a avut efecte negative asupra exportului, ceea ce a condus la retragerea activităților multor unități economice.

Șomajul involuntar, generat de cauze obiective, se manifestă în diferite **forme**, după cauzele care îl generează:

- **Șomajul ciclic** este generat de evoluția ciclului economic. În faza de criză, șomajul sporește ca urmare a contracției, scăderii producției, a activităților economice și creșterii numărului de falimente, cu deosebire a întreprinderilor mici și mijlocii.

În ultimele decenii, șomajul, în multe țări dezvoltate s-a menținut la cote ridicate chiar și în perioade de boom (peste 10%). Deci, s-a redus capacitatea de absorbție a pieței muncii chiar și în faze ale ciclului ce se particularizau prin sincronizarea creșterii economice și reducerii numărului de șomeri.

- **Șomajul conjunctural** este efectul restrângerii activității economice în unele ramuri, sectoare economice, sub impactul unor factori conjuncturali economici, politici, sociali, interni și internaționali. Primul și al doilea „șoc petrolier” (din prima jumătate a anilor 70) și embargourile practicate față de anumite state s-au răsfrânt și se răsfrâng negativ asupra economiei statelor aflate sub embargou, dar și asupra partenerilor cu care acestea aveau relații comerciale.

- **Șomaj structural** derivă din reconversia unor activități economice, din restructurările de ramura și subramură impuse de progresul tehnic. Șomajul structural apare și ca efect al unei structuri înguste de ramuri și subramuri, caracteristică pentru țările în curs de dezvoltare. Diversificarea ramurilor ar oferi șanse mai mari de absorbție a forței de muncă.

- **Șomajul tehnologic** este efectul introducerii noilor tehnologii, care impun un nou mod de organizare a producției și a muncii și, în consecință, o reducere a locurilor de muncă.

- **Șomajul sezonier** este legat de restrângerea activității economice în anumite anotimpuri ale anului, datorită condițiilor naturale, în agricultură, construcții de locuințe, lucrări publice și turism etc.; el are caracter ciclic.

- **Șomajul total** presupune pierderea locului de muncă și încetarea totală a activității.

- **Șomajul partial** constă în reducerea duratei de muncă sub nivelul stabilit legal cu diminuarea corespunzătoare a salariului (săptămâna incompletă sau ziua de muncă la o durată mai mică).

- **Șomajul deghizat** cuprinde persoanele declarate și înregistrate la Oficiul forței de muncă în categoria șomeri, dar care, în realitate, sunt pe piața gri a muncii. Ele lucrează fără contract de muncă, dar beneficiază de toate drepturile prevăzute în legile privind șomerii.

Persoanele care trăiesc în mediu rural și care au un grad de ocupare redus, cu un venit de subzistentă, și care se apropie de condiția economico - socială a șomerului nu sunt înregistrate la Oficiile forței de muncă, dar, în realitate, se află într-un șomaj latent.

Șomajul deghizat este de mare amploare în țările în curs de dezvoltare, unde milioane de persoane au o ocupare precară, cu o productivitate foarte scăzută, ceea ce le situează în starea de nonocupare.

Efecte social-economice ale șomajului. Se poate aprecia că șomajul reprezintă un fenomen care afectează, în diferite măsuri, toate țările lumii și care are numeroase consecințe economice și sociale negative.

Pe plan economic, se disting consecințele negative ale șomajului la nivel național și la nivel de individ - familie.

Pe plan național, excluderea unei părți a forței de muncă influențează dinamica mărimii PIB, în sensul că instruirea, calificarea celor aflați în șomaj au presupus cheltuieli din parte individului și societății, care nu vor fi recuperate în situația șomajului de lungă durată; aceasta forță de muncă, ieșită din populația activă ocupată, nu contribuie la creșterea BIP; societatea suportă costurile șomajului pe seama contribuției la fondul de șomaj, din partea agenților economici, salariaților; existența unui șomaj de lungă durată mai ales în rândul tinerilor, poate genera acte de violență, infracțiuni, poate accentua criminalitatea, cu impact asupra întregii societăți.

La nivel de individ-familie, șomajul se repercutează negativ asupra venitului. Indemnizația de șomaj este mai mică decât salariul. Prelungirea duratei șomajului erodează și economiile, dacă există. Se deteriorează calitatea forței de muncă și este mai greu de găsit un loc de muncă.

Un rol aparte revine stării morale și psihice, care afectează individul devenit șomer mai mult decât latura economică. Apar complexe de neutilitate pentru societate și familie. Starea de șomaj poate afecta coeziunea și armonia unei familii. Totodată, șomajul cronic și de lungă durată, care generează sărăcia unui grup important din populația activă, poate antrena conflicte sociale profunde. Este de înțeles că „bulversarea vieții sociale și a celei de familie poate provoca o adevărată criză de identitate”.

Multitudinea de efecte negative ale șomajului pentru societate și individ justifică pe deplin îngrijorarea guvernelor statelor lumii în fața acestui flagel și preocuparea pentru a găsi soluții de ocupare a forței de muncă la un grad cât mai înalt.

Existența în România a unui șomaj cronic de lungă durată, ce a generat criza ocupării forței de muncă, impune cu necesitate o politică activă de ocupare, care să vizeze obiective la nivel micro și macroeconomic.

Vom prezenta câteva **aspecte metodologice**³ privind calculul ocupării și șomajului.

Populația activă din punct de vedere economic cuprinde toate persoanele care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii în timpul perioadei de referință, incluzând populația ocupată și șomerii.

Numărul populației active se calculează după formula:

$$\text{Populația activă (PA)} = \text{Populația ocupată (PO)} + \text{Șomerii BIM (So)} \quad (3.31)$$

Încadrarea populației pe categorii, după participarea la activitatea economică, se face conform principiului priorității ocupării față de șomaj și șomajului față de inactivitate.

Rata globală de activitate reprezintă proporția populației active în populația totală a țării.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste reprezintă proporția populației active de 15 ani și peste în populația totală în vârstă de 15 ani și peste.

Raportul de dependență economică exprimă numărul persoanelor neocupate (inactive sau în șomaj) ce revin la 1000 persoane ocupate.

Populația ocupată cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste care au desfășurat o activitate economică sau socială producătoare de bunuri sau servicii **de cel puțin o oră** în perioada de referință (o săptămână), în scopul obținerii unor venituri sub formă de salarii, plată în natură sau alte beneficii. S-a adoptat criteriul standard recomandat de Biroul Internațional al Muncii (BIM) "de cel puțin o oră" în definirea populației ocupate pentru asigurarea comparabilității datelor la nivel internațional, precum și din următoarele considerente:

- cuprinderea activităților desfășurate în timp redus, ocazionale sau sezoniere;
- asigurarea corelației între timpul lucrat și volumul producției;
- definirea șomajului ca lipsă totală a muncii;

³ Forța de muncă în România-ocupare și șomaj în anul 2006, INS, www.insse.ro

- evaluarea dimensiunilor subocupării forței de muncă.

Populația ocupată civilă cuprinde, potrivit metodologiei balanței forței de muncă, toate persoanele care, în anul de referință, au desfășurat o activitate economico-socială aducătoare de venit, cu excepția cadrelor militare și a persoanelor asimilate acestora (personalul MAp, MAI, SRI, militari în termen), a salariaților organizațiilor politice, obștești și a deținuților.

Valoarea acestui indicator se determină pe baza următoarei relații de calcul:

$$Poc = S + P + Lcp + Lfn \quad (3.32)$$

unde

Poc = populația ocupată civilă:

S = salariați: persoane care își exercită activitatea pe baza unui contract de muncă într-o unitate economică sau socială - indiferent de forma de proprietate în schimbul unei remunerații sub forma de salariu în bani sau în natură;

P = patroni: persoane care își exercită ocupația în unitatea proprie, pentru a cărei activitate are angajați unul sau mai mulți salariați;

Lcp = lucrători pe cont propriu: persoane care își exercită activitatea fie în unitatea proprie cu ajutorul unui utilaj propriu, fie pe baza pregătirii sale profesionale, fără a angaja nici un salariat, putând fi ajutat sau nu de membrii familiei neremunerați

Lfn = lucrători familiali neremunerați: persoane care își desfășoară activitatea într-o unitate economică familială condusă de un membru al familiei sau o rudă pentru care nu primește remunerație sub formă de salariu sau plată în natură.

Rata globală de ocupare reprezintă proporția populației ocupate în populația totală a țării.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste reprezintă proporția populației ocupate de 15 ani și peste în populația totală în vârstă de 15 ani și peste.

Șomerii înregistrați reprezintă persoanele apte de muncă, ce nu pot fi încadrate din lipsa de locuri de muncă disponibile (Legea nr.1/1991 republicată în anul 1994 și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 47/1997) și care s-au înscris la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă.

Începând cu 1 martie 2002 a intrat în vigoare Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă. În sensul prevederilor noii legi, șomer înregistrat este persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

a) este în căutarea unui loc de muncă de la vârsta de minimum 16 ani și până la îndeplinirea condițiilor de pensionare;

b) starea de sănătate și capacitățile fizice și psihice o fac aptă pentru prestarea unei activități;

c) nu are loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează din activități autorizate potrivit legii, venituri mai mici decât salariul minim brut pe țară, garantat în plată, în vigoare;

d) este disponibilă să înceapă lucrul în perioada imediat următoare dacă s-ar găsi un loc de muncă;

e) este înregistrată la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Asimilații șomerilor sunt:

- absolvenții instituțiilor de învățământ și absolvenții școlilor speciale pentru persoane cu handicap, în vârstă de minim 16 ani, care, într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire, nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale;

- persoanele care înainte de efectuarea stagiului militar nu au fost încadrate în muncă și care, într-o perioadă de 30 de zile de la data lăsării lor la vatră nu s-au putut încadra în muncă.

Numărul șomerilor înregistrați se calculează astfel:

$$\begin{aligned} \text{Șomeri total înregistrați} = & \text{Șom}_{aj.șomaj} + \text{Șom}_{aj.integr.} + \text{Șom}_{aloc.} + \text{Șom}_{îndemn.} \\ & (\text{șom cu experiență}) + \text{Șom}_{îndemn.}(\text{som. fără experiență}) + \text{Șom}_{plăți} + \text{Șom}_{neind.} \end{aligned}$$

unde

$\text{\$om_total \textit{\textless i nreg.}}$ = numărul total de șomeri înregistrați la ANOFM;

$\text{\$om_aj.șomaj}$ = numărul de șomeri beneficiari de ajutor de șomaj;

$\text{\$om_aj.integr.}$ = numărul de șomeri beneficiari de ajutor de integrare profesională;

$\text{\$om_aloc.}$ = numărul de șomeri beneficiari de alocație de sprijin;

$\text{\$om_indemn.(som. cu experiență)}$ = numărul de șomeri beneficiari de indemnizație de șomaj (șomeri cu experiență în muncă);

$\text{\$om_indemn.(som. fără experiență)}$ = numărul de șomeri beneficiari de indemnizație de șomaj (șomeri fără experiență în muncă);

$\text{\$om_plăti}$ = numărul de șomeri beneficiari de plăți compensatorii;

$\text{\$om_neind.}$ = numărul de șomeri neindemniți, aflați în evidența ANOFM în căutarea unui loc de muncă.

Rata șomajului înregistrat reprezintă raportul dintre numărul șomerilor (înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă) și populația activă civilă (șomeri + populație ocupată civilă).

$$\text{Rata}_{\text{\$omajului}} = (\text{\$om_total \textit{\textless i nreg.}} / \text{Pop.activă civ.}) * 100 \quad (3.33)$$

unde

$\text{Rata}_{\text{\$om}}$ = rata șomajului (în %);

$\text{\$om_total \textit{\textless i nreg.}}$ = numărul total de șomeri înregistrați la ANOFM;

Pop.activă civ. = populația activă civilă din balanța forței de muncă.

Populația activă civilă caracterizează oferta potențială de forță de muncă și gradul de ocupare a populației cuprinzând: populația ocupată civilă și șomerii înregistrați.

Formula de calcul este:

$$\text{Pac} = \text{Poc} + \text{S} \quad (3.34)$$

unde

Pac = populația activă civilă

Poc = populația ocupată civilă;

S = șomeri înregistrați.

Șomerii în sens **BIM** sunt persoanele de 15 ani și peste care în cursul perioadei de referință îndeplinesc simultan următoarele condiții:

- nu au un loc de muncă și nu desfășoară o activitate în scopul obținerii unor venituri;

- sunt în căutarea unui loc de muncă, utilizând în ultimele 4 săptămâni diferite metode pentru a-l găsi: înscrierea la agenția pentru ocuparea forței de muncă sau la agenții particulare de plasare, demersuri pentru a începe o activitate pe cont propriu, publicarea de anunțuri și răspunsuri la anunțuri, apel la prieteni, rude, colegi, sindicate etc;

- sunt disponibile să înceapă lucrul în următoarele 15 zile, dacă s-ar găsi imediat un loc de muncă.

Sunt incluse, de asemenea:

- persoanele fără loc de muncă, disponibile să lucreze, care așteaptă să fie rechemate la lucru sau care au găsit un loc de muncă și urmează să înceapă lucrul la o dată ulterioară perioadei de referință;

- persoanele care în mod obișnuit fac parte din populația inactivă (elevi, studenți, pensionari), dar care au declarat că sunt în căutarea unui loc de muncă și sunt disponibile să înceapă lucrul.

Rata șomajului în sens **BIM** reprezintă proporția șomerilor BIM în populația activă.

Șomerii înregistrați sunt persoanele care au declarat că în perioada de referință erau înscrise la agențiile pentru ocuparea forței de muncă (AOFM), indiferent dacă primeau sau nu ajutor de șomaj, alocație de sprijin sau alte forme de protecție socială.

Populația în vârstă de muncă, în sensul anchetei, include toate persoanele cu vârsta cuprinsă între 15-64 ani. Pentru asigurarea comparabilității, la definirea acestei categorii de populație s-au folosit limitele de vârstă utilizate pe plan internațional.

Rata de participare la forța de muncă reprezintă ponderea populației active în vârstă de muncă (15-64 ani) în populația totală în vârstă de muncă.

Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă reprezintă ponderea populației ocupate în vârstă de muncă (15-64 ani) în populația totală în vârstă de muncă.

Populația ocupată se grupează după **activitatea economică** a locului de muncă, **statutul profesional și ocupație**.

10.4 Metodologia de calcul a balanței de plăți

Fiecare economie națională face parte din contextul economic mondial, neputându-se dezvolta autarhic, ci promovând continuu schimburi cu alte economii având un anumit loc în competiția internațională. Interdependențele economice internaționale sunt concomitent cauză și efect în raport cu progresul globalizării, implică transformări esențiale în conținutul activităților economice și în cel al pieței, în interiorul fiecărei economii și în raporturile dintre ele.

Fluxurile economice internaționale au o tendință generală de multiplicare și diversificare într-un cadru economico-juridic bine determinat. Astfel, se disting următoarele forme principale ale fluxurilor economice internaționale: fluxul de bunuri materiale și servicii sau comerțul exterior; fluxul internațional de capitaluri și monetar, fie ca investiții directe, ca împrumuturi internaționale sau ca tranzacții cu titluri de valoare pe piața mondială; fluxul mondial al muncii, generat de migrația forței de muncă dintr-o țară în alta; fluxul mondial valutar, reflectat de vânzarea-cumpărarea de valute convertibile; fluxul internațional de bunuri economice care sunt rezultatul unei munci de înaltă calificare, al unei cercetări științifice eficiente asimilate sistematic în activitatea economică; fluxul informațional internațional etc.

În contextul interdependențelor economice internaționale, comerțul internațional se distinge printr-un rol esențial, care s-a manifestat încă de la apariția sa. El s-a dezvoltat în decursul timpului sub influența unui sistem de factori naturali, economici, tehnico-științifici, social-politici, culturali, interni și externi.

Exportul reprezintă o vânzare de bunuri economice unui agent economic dintr-o altă țară în schimbul unei sume de bani cu circulație pe plan internațional. Exportul are funcția principală de a asigura piața de vânzare pentru o parte din bunurile create în economia națională, diminuând corespunzător consumul final.

Importul reprezintă o cumpărare de bunuri economice de la un agent economic din altă țară, în schimbul unei sume de bani convenite. Astfel, importul contribuie la sporirea de bunuri economice care intră în consumul personal și la asigurarea factorilor de producție pe care importatorul nu-i posedă sau are șanse de a-i crea cu efort exagerat.

Comerțul internațional reflectă totalitatea tranzacțiilor de export și de import, ierarhizate pe țări, pe grupe de țări, pe zone sau regiuni, pe categorii de piețe sau de bunuri materiale și servicii etc. Acesta se măsoară cu ajutorul mai multor indicatori cum ar fi: procentul exportului în totalul producției vândute a unei țări; procentul importului în totalul producției utilizată într-o țară; procentul comerțului internațional în produsul intern brut (PIB) sau în produsul național brut (PNB); volumul exportului sau importului pe locuitor etc.

Schimbările profunde de sistem care au început la sfârșitul anului 1989 au găsit comerțul exterior în situația în care se confrunta cu propria sa ineficiență economică și cu slaba lui competitivitate pe piața mondială.

Importul, temeinic fundamentat științific, poate să-și aducă aportul la potențarea efortului intern de dezvoltare a economiei. Totodată, exportul este sursa primordială sau chiar unica pentru finanțarea importului și pentru asigurarea și întărirea rezervei valutare a țării. Desigur, exportul își poate îndeplini funcțiile sale, în primul rând cu condiția să nu lezeze cererea pe piața internă și să se realizeze la cote corespunzătoare de eficiență economică.

În acest context, subliniem câteva *caracteristici fundamentale* ale comerțului exterior românesc în perioada de tranziție la economia cu piață concurențial-funcțională:

- dinamica și volumul valoric, specifice comerțului exterior, reflectă evoluția de ansamblu a economiei românești.

- dinamica și volumul valoric sunt relevate de indicatori ca: volumul exportului și importului pe locuitor; procentul deținut de țara noastră în comerțul mondial; locul României în ierarhia exportului mondial;

- structura comerțului exterior este afectată intens de criza economică națională;

Ameliorarea structurii comerțului nostru exterior este posibilă și necesară prin înfăptuirea riguroasă a unor procese ca: privatizarea eficientă; restructurarea și re tehnologizarea rațională a economiei; gestionarea corespunzătoare a politicii economice generale, implicit a politicii comerciale externe; eliminarea restricțiilor de pe piețele externe ale agenților economici români etc.

- orientarea geografică a comerțului exterior prin deschiderea către lume;

Aceasta presupune ca România, ca țară europeană, să-și dezvolte relațiile economice de comerț exterior pe baze noi cu toate țările europene și neeuropene, dezvoltate și în curs de dezvoltare.

- reglementarea amplă a comerțului exterior printr-o politică comercială activă, eficientă.

În acest scop, statul folosește mai multe instrumente, între care un rol deosebit are **balanța comercială**, elaborată și înfăptuită în condițiile eliminării monopolului statului în comerțul exterior. Astfel, balanța comercială respectă libertatea economică a agenților economici, impulsându-i să realizeze un volum sporit al exportului, pentru a lărgi, pe această cale, importul. Rezultă că, în prezent, agenții economici dispun de libera inițiativă pentru o anumită opțiune economică și comercială, care trebuie să se concretizeze într-un volum optim atât al exportului, cât și al importului.

Toate operațiunile de comerț internațional sunt reflectate în balanța comercială, care relevă și gradul racordării unei țări la fluxurile economice internaționale.

Balanța comercială reprezintă un tablou economico-statistic în care se înregistrează și se compară sistematic valoarea totală și pe grupe de mărfuri a exportului și a importului unei țări, pe o anumită perioadă, de regulă un an. Gruparea bunurilor economice exportate și importate se realizează în modalități diferite de la o țară la alta.

Fiecare țară urmărește, cu ajutorul balanței comerciale, modul cum participă ea la comerțul internațional, în scopul valorificării pe piața externă a rezultatelor activității la scară națională. Exportul constituie activul în care se înscriu operativ sumele încasate din vânzarea bunurilor economice, într-o valută convenită. Importul constituie pasivul în care se înscriu sumele plătite pentru bunurile economice importate, într-o valută înscrisă în contractul de import.

Balanța comercială poate să se înfățișeze sub mai multe forme, determinate pe baza unor criterii necesare deciziilor pentru întocmirea, urmărirea sau evaluarea balanței.

Astfel, după numărul partenerilor, balanța poate fi: **balanță comercială generală**, atunci când în balanță se cuprind schimburile de mărfuri ale unei țări cu toate celelalte țări; **balanță comercială parțială**, atunci când în balanță sunt cuprinse schimburile de mărfuri ale unei țări cu agenți economici dintr-o singură țară sau dintr-o singură grupare de țări.

După raportul dintre export și import, balanța poate fi:

- **excedentară (activă)** este atunci când valoarea exportului este mai mare decât cea a importului, țara respectivă realizând venituri suplimentare în valută. O asemenea balanță este recomandabilă pentru țările care au datorii externe și cele care doresc să treacă la convertibilitatea monedei. O balanță comercială excedentară se poate realiza prin relații de comerț exterior cu orice altă țară;

- **deficitară (pasivă)** este atunci când valoarea exportului este mai mică decât cea a importului. Echilibrarea acestei balanțe se poate face prin folosirea rezervelor valutare proprii sau prin credite externe rambursabile;

- **echilibrată (soldată)** este atunci când valoarea exportului este egală cu cea a importului. Aceasta se poate realiza în fiecare an sau în mod cumulativ pe mai mulți ani.

În situația în care o balanță comercială este deficitară (pasivă) în mod cronic, înseamnă că evoluția economică este necorespunzătoare; însă, o stare benefică nu presupune neapărat o balanță comercială excedentară continuu, ci necesită o balanță comercială echilibrată în dinamică, pe orizonturi medii de timp și pe ansamblul relațiilor de export-import. Pentru evaluarea corectă a situației balanței comerciale trebuie să se țină seama și de mecanismul și nivelul prețurilor utilizate pentru bunurile economice care fac obiectul comerțului internațional.

Balanța comercială este o componentă principală a **balanței de încasări și plăți externe (BPE)**.

Între instrumentele economice, valutar-financiare folosite pentru evidența, analiza și controlul interdependențelor externe ale unei țări, un rol deosebit are balanța de încasări și plăți externe. Aceasta servește la corelarea activității valutar-financiare cu dezvoltarea economico-socială a țării pe o perioadă determinată, de regulă un an.

Balanța de încasări și plăți reprezintă un instrument economico-statistic în care se includ și se compară încasările și plățile realizate de o țară, din relațiile sale economice, financiare și monetare cu alte țări, pe o anumită perioadă de timp, de obicei un an.

În balanța de încasări și plăți externe a unei țări se înscriu **fluxurile valorice cu străinătatea**. Nu se include stocul activ sau pasiv de resurse financiar-valutare ce se află la dispoziția economiei naționale la un anumit moment. Potrivit metodologiei Fondului Monetar Internațional, balanța de încasări și plăți externe reflectă ansamblul tranzacțiilor asupra cărora au convenit țările respective, cu privire la fluxurile valorice ce trebuie să se efectueze în termenul pentru care se întocmește balanța, indiferent de momentul când se va realiza plata în mod efectiv. Rezultă că balanța de încasări și plăți externe exprimă felul în care economia unei țări se racordează la exigențele mecanismului concurențial specific pieței mondiale, conferind monedei naționale un loc avantajos în cadrul fluxurilor economico-financiare internaționale.

Balanța de încasări și plăți externe a unei țări (deseori numită în practică **balanța de plăți externe**), cuprinde sintetic totalul încasărilor și plăților valutare reieșite din operațiunile cu bunuri materiale, servicii și capitaluri efectuate între agenții economici din țara de referință și cei străini, ordonate într-o anumită grupare.

Principalele sale componente sunt:

1. Contul curent sau balanța curentă care include : *balanța comercială*, care reprezintă sub formă valorică, încasările din export și plățile pentru importul de mărfuri corporale; *balanța serviciilor*, care exprimă sub formă valorică încasările și plățile pentru serviciile internaționale diverse; *balanța veniturilor*, care reprezintă încasările și plățile cu titluri de venituri ca dividende, dobânzi, profituri, rentă, salarii repatriate de emigranți sau salarii plătite specialiștilor străini; *balanța transferurilor unilaterale*, care reflectă transferurile economiilor bănești ale lucrătorilor emigranți, despăgubirile, donațiile etc.

2. Contul de capital sau balanța mișcărilor de capital care include : *balanța contului de capital*, adică balanța mișcărilor de capital pe termen scurt, care reflectă creditele primite sau acordate pe termen până la un an, repatrierea activelor și altele; *balanța contului financiar* adică investițiile directe, investițiile de portofoliu, cotizații, donații, rezervele valutare internaționale, adică rezervele deținute de autoritatea monetară în scopul echilibrării balanței de plăți sau în alte scopuri.

Analiza BPE permite efectuarea unei comparații din punct de vedere cantitativ și calitativ a schimburilor reale și financiare cu străinătatea. Compararea cantitativă și structurală a exportului și importului, analiza fluxurilor de capital, servicii, fluxurilor financiare, permit desprinderea unor concluzii edificatoare în ceea ce privește competitivitatea producției naționale în raport cu cea străină.

Totodată dimensionarea și analiza indicatorilor raportului de schimb la nivelul macroeconomic, pe baza datelor furnizate de balanța de plăți permite desprinderea unor orientări referitoare la direcțiile de dezvoltare ale producției naționale și în special în

domeniul industrial. În același timp se poate realiza și o comparație între venitul național provenit din surse externe și cel plătit străinătății, precum și între ajutorul economic și financiar primit sau acordat de economia unei țări.

Toate aceste elemente ne îndreptățesc să apreciem că balanța de plăți externe constituie unul din instrumentele cele mai importante aflate la dispoziția organelor de conducere ale unei țări pentru modelarea și conducerea politicii comerciale interne și externe.

În scopul asigurării comparabilității internaționale se impune cerința uniformizării grupării posturilor în balanțele de încasări și plăți externe ale țărilor, în concordanță cu normele Fondului Monetar Internațional.

Corelarea activităților din balanță favorizează înfăptuirea echilibrului balanței de încasări și plăți externe.

Modalitatea de echilibrare a balanței de încasări și plăți externe determină starea acesteia, astfel că balanța în totalitatea ei, reflectând situația posturilor care o compun, poate fi: echilibrată, atunci când încasările sunt egale cu plățile din relațiile cu toate țările partenere în anul sau perioada de referință; excedentară sau activă, atunci când încasările din relațiile internaționale sunt mai mari decât plățile efectuate în cadrul acestora; deficitară sau pasivă, atunci când încasările din străinătate sunt mai mici decât plățile către străinătate.

O trăsătură a economiei mondiale în ultimele decenii o constituie înregistrarea unor importante dezechilibre ale balanței de încasări și plăți externe, concomitent cu dezechilibre ale balanței comerciale în multe țări.

În continuare se vor prezenta câteva **aspecte metodologice**⁴ privind calculul balanței de plăți.

Contul curent cuprinde tranzacțiile “reale” – bunuri, servicii, venituri și transferuri curente. Tranzacțiile clasificate sub formă de bunuri se referă la schimburile de mărfuri (exporturi și importuri) și în general presupun un schimb de proprietate. Veniturile provin din forța de muncă (salarii repatriate de lucrătorii emigranți) precum și din active sau pasive financiare (dividende, plăți de dobânzi la datoria externă). Pentru economiile cu un grad de îndatorare ridicat plățile de dobânzi aferente datoriei externe constituie deseori cel mai cuprinzător subgrup.

Exporturile și importurile sunt de tip FOB (free on board) adică nu conțin costul transportului cu toate că, în general, importurile sunt înregistrate pe bază CIF (incluzând transportul și asigurarea). Transformarea importurilor de tip CIF în importuri de tip FOB se face pe baza unui coeficient de ajustare ce are valoarea 1,0843. În balanța de plăți, transportul și asigurarea se înregistrează la poziția “Servicii”.

Serviciile reprezintă un grup eterogen, cuprinzând 11 categorii diferite în metodologia standard a balanței de plăți. Subgrupurile principale include transportul și turismul (credit= încasările de la turiști; debit = cheltuieli ale rezidenților în străinătate), serviciile de asigurări, financiare și de consultanță.

Transferurile unilaterale sunt tranzacții unidirecționale, adică nu presupun o compensare financiară în contrapartidă. Conform metodologiei balanței de plăți, tranzacțiile unidirecționale sunt convertite în tranzacții standard în dublă partidă. Spre exemplu, donațiile de autoturisme din străinătate sunt considerate import (debit) în contul curent având în contrapartidă “un transfer” (credit). În general, toate transferurile cu valoare economică dau naștere în contrapartidă fie la un transfer curent sau la unul de capital.

Transferurile curente cuprind transferurile economiilor bănești ale lucrătorilor emigranți, donațiile, contribuțiile la instituțiile internaționale, precum și veniturile trimise de lucrătorii din străinătate către familiile din țară. Transferurile de capital pot fi bănești dar și sub forma ștergerii unor datorii.

Una din relațiile macroeconomice fundamentale este identitatea dintre balanța contului curent (BCC) și soldul intern economisire - investiție (S – Iv).

⁴ *Balanța de plăți (2000-2005)*, BNR, www.bnr.ro

$$S - Iv = BCC = I - E + SV + STC \quad (3.35)$$

unde

$I-E$ reprezintă exportul net;

SV este soldul veniturilor;

STC este soldul transferurilor curente.

Astfel, orice îmbunătățire a balanței contului curent (o creștere în surplus sau o descreștere în deficit) trebuie să fie însoțită de o creștere relativă a economisirii în raport cu investiția națională. Această relație ne indică modul în care măsurile politice specifice pentru ajustarea contului curent (prin rata de schimb, tarife comerciale etc.) afectează comportamentul economisirii și al investiției.

Balanța contului curent măsoară și decalajul dintre venitul național disponibil (VND) și absorbție (A) adică consumul final și investițiile:

$$BCC = VND - A = VND - (CF + I) \quad (3.36)$$

Orice îmbunătățire a balanței contului curent trebuie să fie însoțită fie de o creștere relativă a venitului disponibil în raport cu absorbția internă, fie de o descreștere a absorbției interne în raport cu venitul disponibil.

Conform regulilor de calcul a balanței de plăți, soldul contului curent este compensat de îndatorarea netă a restului lumii, adică modificarea activelor nete ale sistemului nebancar (ΔFFN – fluxurile financiare nemonetare) și modificarea activelor externe nete ale sistemului bancar (ΔFFM – fluxurile financiare monetare):

$$-CAB = \Delta FFN + \Delta FFM \quad (3.37)$$

$$CAB + \Delta FFN + \Delta FFM = 0 \quad (3.38)$$

unde prin $-CAB$ se mai înțelege economisirea sectorului extern.

De exemplu, un surplus al contului curent se reflectă fie în creșterea creanțelor private asupra nerezidenților, fie în achiziția de active de rezervă de către autoritatea monetară. Un deficit al contului curent determină ca resursele financiare nete obținute din restul lumii să fie plătite prin diminuarea rezervelor valutare ale țării sau prin creșterea îndatorării față de nerezidenți. De asemenea, contul curent reflectă economisirea și investiția sectoarelor privat și guvernamental: un sold al contului curent poate fi compatibil cu o diversitate de combinații pentru economisirea și investiția celor două sectoare.

Acest mod de analiză a soldului contului curent poate fi aplicat pentru orice regim al ratei de schimb. De exemplu, în condițiile ratei de schimb fixe cererea sau oferta netă de valută vor conduce la tranzacții ale activelor de rezervă (ΔFFM). La cealaltă extremă, în condițiile ratei de schimb flotante și fără nici o intervenție oficială, rezervele nu se modifică ($\Delta FFM = 0$) și astfel soldul contului curent devine $CAB = -\Delta FFN$. Pentru un sistem flotant reglementat, moneda străină poate fi cumpărată sau vândută de către banca centrală doar în scopul ajustării ratei de schimb.

Contul de capital și financiar înregistrează transferurile de capital și îndatorarea externă netă a unei economii. Fluxurile financiare nemonetare (ΔFFN) reprezintă suma investițiilor străine directe (FDI) și a împrumuturilor externe nete (NFB) care, împreună cu finanțarea netă a sectorului monetar (ΔFFM), egalează soldul contului curent:

$$CAB + FDI + NFB + \Delta FFM = 0 \quad (3.39)$$

Investițiile străine directe au loc atunci când o firmă dintr-o țară crează sau se extinde în altă țară sub forma unei filiale. Investițiile străine directe sunt valoroase nu numai din faptul că nu generează datorii pentru țara destinatară ci și pentru că reprezintă un important vehicul de transfer al abilităților tehnice și manageriale din străinătate. Totodată, trebuie menționat că investițiile străine directe duc ulterior la transferuri de resurse în exterior, când profiturile și dividendele sunt repatriate. Totuși aceste fluxuri depind de profitabilitatea investiției și nu presupun angajamente contractuale precum cel al plăților în contul serviciului datoriei externe.

Fluxurile de capital. Pe lângă analiza pasivelor în funcție de maturitatea datoriei contractate, în modelarea macroeconomică se impune analiza fluxurilor și stocurilor pe sectoare instituționale, în particular, sectorul guvernamental și cel neguvernamental (format din sectorul bancar și cel nonbancar). Fluxurile guvernamentale sunt generate în principal de nevoile bugetare. Fluxurile financiare nete ale guvernului, așa cum sunt înregistrate în bilanța de plăți, ar trebui să fie identice cu fluxurile de finanțare externă cuprinse în bugetul consolidat (ignorând reevaluările datorate variației cursului de schimb, deoarece bugetul consolidat este elaborat în moneda națională). În schimb, fluxurile private de capital depind de comportamentul activelor și pasivelor deținute intern și extern.

Fluxurile de capital constituie principalul instrument care finanțează deficitele mari ale contului curent din economiile cu o creștere accelerată și importuri mari; totodată au un rol important în formarea rezervelor.

Există și o serie de riscuri care apar la valori mari ale fluxurilor de capital, din mai multe considerente:

- Fluxurile de capital temporare au dezavantajul că sunt nepredictibile și pun în dificultate aplicarea politicilor macroeconomice.

- Fluxurile de capital pot induce o creștere a ofertei de monedă însoțită de creșterea inflației atunci când autoritățile monetare intervin pentru stabilizarea cursului de schimb cumpărând oferta de valută în exces.

- Dacă autoritățile monetare nu intervin, fluxurile de capital vor determina aprecierea monedei naționale.

- Fluxurile de capital pot finanța un exces al consumului pe termen scurt, care va conduce în perioada următoare la o reducere a absorbției în vederea rambursării datoriei acumulate.

Prin definiție, bilanța de plăți în ansamblu este întotdeauna echilibrată ex-post. Prin urmare, orice dezechilibru va fi finanțat în mod obligatoriu prin diverse metode. În afara utilizării activelor de rezervă și/sau tragerile de la FMI, țările pot recurge la acorduri de finanțare excepționale pentru acoperirea dezechilibrelor.